



# LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

## Teksto rašymo užduotys

2009 m. valstybinis brandos egzaminas  
(pakartotinė sesija)

2009 m. birželio 12 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

## RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2009 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pakartotinė sesija

## I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

1. Parašykite 400–450 žodžių samprotavimo rašinį tema

**Ar svarbu pripažinti savo kaltę?**

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

## KLAUDIJUS

Nusidėjau, o dabar  
 Aukštyt pažvelgsiu. Betgi kaip man melstis?  
 „Atleisk tą šlykščią žmogžudystę“? Ne,  
 Ne taip: juk aš tebeturiu dar viską,  
 Dėl ko tai padariau, – karūną, garbę  
 Ir moterį. Ar gali būti kam  
 Atleista kaltės pelną pasilaikant?  
 Tik šiam pasauly nuodėmės ranka  
 Auksuota taip dažnai nušluoja teisę  
 Ir pikto pinigais nupirkti gali  
 Įstatymą. Bet taip nėra aukštai;  
 Tenai kiekvienas veiksmas pasirodo  
 Toks, koks yra; ten mums patiems reikės  
 Kaltes, prieš jas akis į akį stovint,  
 Paliudyti. Ir kas tada? Kas lieka?  
 Bandyti atgailą? Ko ji negali?  
 Bet kas iš to, jei negali gailėtis?

Iš Viljamo Šekspyro „Hamleto“

Būsimos *bausmės* nuojauta stiprina jame *kaltės* nuovoką. Jeigu jis ir nebus baudžiamas, jis visuomet jausis kaltas, sekdamas poeto prigimtim ir laužydamas siauras kunigiško elgesio normas. Tokiu būdu stiprindamas savy *kaltės* nusimanymą, jis jau *baudė* save žiauriau negu visos galimos jo vyresnybės bausmės. Jis žengė į klaidų nuolatinio baudžiamąjo – vergo kelią.

Iš Vinco Mykolaičio-Putino „Altorių šešėly“

Nė vienas žmogus niekada iki pat paskutinės savo dienos nėra apsaugotas nuo galimybės kuriuo nors būdu nusikalsti... Vis dažniau pagalvoju, kad žmogus ateina į gyvenimą kaip nusikaltes ne tik ta bibrine prasme, bet jis apskritai ateina į gyvenimą, siūlantį jam daug daugiau galimybių nusikalsti negu kaip nors nenusikalsti. Todėl, manau, yra labai trapi riba tarp to, kurio gyvenimą užgula tragiška, sunki kaltė, ir to, kuris rodosi kaip tikras teisuolis.

Viktorija Daujotytė, literatūrologė

## RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

2. Parašykite 400–450 žodžių samprotavimo rašinį tema

**Ar pritartumėte Vinco Kudirkos minčiai,  
kad žmogus turi siekti „idealo, tik doro ir aukšto“?**

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

Jums gali padėti pateiktos mintys:

Vieni eina plačiais išpuikusios garbėtroškos laukais, kiti – niekingo ir vergiško meilikavimo keliu, tretį – klastingos veidmainystės šunkeliais, kai kurie – tikrojo tikėjimo taku, o aš, savosios žvaigždės vedamas, einu ankštu klajojančios riterijos takeliu, josios labai paniekinęs šios žemės turtus, bet anaipol ne garbę.

Esu daugelkart užtaręs skriaudžiamuosius, atitaisęs netiesą, nubaudęs akiplėšas, nugalėjęs milžinus ir išblaškęs siaubūnus... Mano siekimai visados nukreipti į gerą tikslą, o būtent: visiems daryti gera ir niekam nedaryti bloga.

Iš Migelio de Servanteso Saavedros „Don Kichoto“

Nelaimingos aplinkybės, kuriomis gyvena mūsų šalis, baisiai veikė ir veikia tėvynainius, juos pasmerkdamas niekšybei. Protas, anksčiau siekęs didžių dalykų, šiandien užgožtas ir prispaustas dalykinių interesų, keliaklupsčiauja prieš pelną ir klauso tik savimeilės. Atverk kam nors didžią mintį, didį siekį, norėdamas to žmogaus aukštesnius jausmus pažadinti, – pažadinsi tik abejingą šypsnį!

Iš Adomo Mickevičiaus kalbos, pasakytos filomatų posėdyje 1819 m.

Kol da idealais, bro! besigėrėsi,  
Siek prie idealo, tik doro ir aukšto,  
O skubink! Paskui tu... jų išsižadėsi  
Dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto.

Iš Vinco Kudirkos „Labora!“

## II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 400–450 žodžių teksto interpretaciją.

### 1 TEKSTAS

#### Balys Sruoga

#### „DIEVŲ MIŠKAS“

#### XXI. APLINK KELMĄ VISĄ DIENĄ

#### (Ištrauka)

Besitašant su raštais, užėjo ir Velykos, 1943 metų – pirmosios Velykos lageryje.

Šeštadienį prieš Velykas dirbome tiktai ligpiet. Popiet mūsų mielas Vacelis Kozlovskis išrikiuoja visą bloką kieme. Balandinė saulaitė taip gražiai šviečia, taip mielai šildo. Taip gera būtų toje mieloje saulužėje sauluželėje bent kiek pailsėti!

Paduoda Vacius komandą:

– Zdejmować kozzule! Ale prędzej! – Nusivilkite marškinius! Greičiau!

Žiūrime, kas gi čia dabar bus? Argi jis, šetonėlis mieliausias, mus Velykom be kelnių paliks, – iš jo gi gali visko laukti? Bet kol kas dar nieko bloga nematyti. Visa ramu. Tiktai liepė jis mums žemėje susėsti.

– Utėles mušti, rupūžgalviai, mušti utėles! – šaukia Vacius, mostikuodamas šakotu vėzdu.

O, štai kas! Tegyvuoja Vacius iki pirmųjų kartuvių!

O tiem palšmargiam pono Dievo gyvulėliam Didįjį šeštadienį padarėme ištisą pogromą.

Trak trak trak, trak trak trak, – taip ir traksi po visą kiemą it iš kulkosvydžio. Tūkstančių tūkstančiai žuvo jų tuomet, vargšelių.

Pirmą Velykų dieną nedirbome. Vacius kviečia mus, lietuvius, pas save į „dienos ruimą“. Pavaišinti bene mus geraširdiškai švenčių proga rengias?

Prie durų pasitinka mus Vacelis ir dar keli banditėliai.

– Parodykite kojas, – ar švarios? O ausis – ar mokate išsimazgoti? – tikrina toji „sanitarinė komisija“ mūsų kojas ir ausis.

Kadangi su mūsų kojom ir ausim buvo dar pusė bėdos, Vacelis pareiškė, kad mes Velykų pirmosios dienos proga galime kambary net ant suolų pasėdėti, jei tokio noro turime. Tačiau tiem, kurių kojos ir ausys buvo ne pirmos rūšies, prisiėjo riestokai: gavo jie Velykų proga ir per valgomąją, ir per šonus, – buvo jie nugarūsti į prausyklą ir įmerkti tenai pamirkti į šaltą vandenį. Į „dienos ruimą“ jie nebegrižo...

Tuo tarpu kažkoks vargšas katorgininkėlis nuo Gdansko, pasisukaliojęs prie mūsų, padovanojo mum visiems vieną kiaušinį, – kad vardas tojo lenkelio būtų palaimintas per amžius!

Ir mes dabar kaip visi gyvieji žmonės švenčiame Velykas! Sėdim po stogu, ant suolo, – ir kiaušinį turime!

Vyriausias iš mūsų tarpo drebančiom rankom iš susijaudinimo paėmė tą kiaušinėlių, padalino kiekvienam po plonučiuką gabalėlį, apsiašarodamas palaimino kiekvieną iš mūsų.

Simbolis – simboliu, bet vis dėlto simbolis kartais esti daug galingesnis už pačią pasiučiausią tikrovę!

Tą dieną pietų mes jau nebenorėjome. Buvome sotūs tuo kiaušinio gabalėliu, – ir dar kaip sotūs!

Galimas daiktas, pasotino mus ir tyliai paslapčiomis prarytos ašaros, gal dar ir slapti prisiminimai – Tėvynės, tėvų, brolių, seserų, šeimų, – visa tai labai galimas daiktas, bet istorija apie tai tyli.

Antrąją Velykų dieną dirbome tiktai ligpiet. Popiet vėl mus kieme išrikiavo. Ateina lagerio pirmasai seniūnas, vyriausias budelis Arno Lehmanas, mūsų sagų tikrinti. Ar visos sagos savo vietoje, ar kam kurios nors sagelės kur nepritrūko?

Kas turėjo, laimei, visas sagas vietoje, tam nieko nedarė. Kam kokios sagelės kur trūko, – tą varė

## RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) ♦ Teksto rašymo užduotys ♦ 2009 m. valstybinis brandos egzaminas ♦ Pakartotinė sesija

---

tuojau į prausyklą ir tenai iškilmingai Velykų proga po dešimtį lazdu į uodegą šutino. Kitas besagis dar bandė aiškintis:

– Aš neturiu kur sagą gauti. Man tokį švarką ir davė. Sagą aš iš kito galėčiau pavogti, bet kurgi aš gausiu adatą ir siūlą, kaipgi aš vogtą sagą įsisiūsiu?

Šitokiems vyrams už viešai pareikštą jų ignoraciją pridėjo Velykų proga dar po penkias lazdas.

Mano sagos tą dieną buvo tvarkoje. Aš jau buvau bebandaš saulaitėje dantis šildyti, kaip kažkas staiga man iš pasalų – makt makt makt – maknoja kumščiu į mano švarko skyles.

– O čia – kas? – perkreipęs žandą, prikišęs snukį, klausia manęs Vacelis.

– Skylės, – sakau aš jam drebėdamas, – kas gi čia bus daugiau? Tokį švarką man iš sandėlio davė.

– Tu, kirmėlės vaike, – pratarė man Vacelis ir drėbtelėjo su letena per vieną ausį, per kitą. – Kodėl, kirmėle, neužsisiuvai?

– Neturiu lopinių. Adatos, siūlą... Nežinau, kur gauti!

– Kirmėle! – prašnypštė man Vacelis ir dar porą antausių mielai pridėjo.

Taip ir baigėsi mano pirmosios lagerinės Velykos.

Balys Sruoga. Raštai, 4 t. – V., *Alma littera*, 1997

## RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

**2 TEKSTAS****Maironis****AR AŠ KALTAS**

Ar aš kaltas, kad mano širdies  
 Nenukalta iš šalto akmens?  
 Kad tiek sykių apgautos vilties  
 Neišsemsi kaip marių vandens!  
 Rodos, širdžiai paskirta mylėti,  
 Tai kodėl gi jai tenka kentėti?

Kiek brangių atsiliepia vardų,  
 Kai į buvusius žiūrime metus!  
 Kiek apalpo ant lūpų maldų,  
 Pamylėtus apleidžiant kraštus!  
 Kam naujos pažinties beieškoti?  
 Ar kad, sakant „sudieu“, beraudoti?

Žmonės spėja iš veido ramaus,  
 Būk man rožėmis klojas takai;  
 Jiems nematoma mano vidaus,  
 Na... ir laimės pavydi vaikai!  
 Bet ar saulė kitaip betekėtų,  
 Nors jie pragarą mano regėtų?

Nenurimstanti ieško dvasia  
 To, kas dora, gražu ir kilnu;  
 Žiba ašaros man akyse,  
 Apsigavusiam mielu sapnu;  
 Bet ant žemės ieškot idealo,  
 Tai vien troškulį kęsti Tantalo<sup>1</sup>.

Kartais kalba pagundos balsai,  
 Nuo žmonių užrakinus duris,  
 Negirdėti, nejausti visai,  
 Į pasaulį užmerkti akis!..  
 Bet nors triukšmas už kalnų paliktų,  
 Argi norai per tai beužmigėtų?

Nebesupusi aukso sapnais,  
 Jau verčiau tegu audra užkauks  
 Ir, prašnekus žaibais-milžiniais,  
 Ji kaip vyrą į kovą pašauks!  
 Bent plačiau atsikvėptų krūtinė  
 Ir man širdį nukaltų gelžinę<sup>2</sup>!

Maironis. Raštai, lt. – V., *Vaga*, 1987

<sup>1</sup> Tantalas – karalius, dievų bičiulis. Norėdamas patikrinti, ar dievai visažiniai, užmušė savo sūnų ir jo mėsa pavaišino dievus – už tai buvo nubaustas Hado karalystėje amžinai kęsti alkį ir troškulį.

<sup>2</sup> Gelžinė – geležinė.

## RIBOTO NAUDOJIMO

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI) • Teksto rašymo užduotys • 2009 m. valstybinis brandos egzaminas • Pakartotinė sesija

## 3 TEKSTAS

**Bitė Vilimaitė****ATSIGRĘŽTI MEILĖJE**

Raudonų plytų namas ant kalno atrodė kaip tvirtovė. Čia buvo architektas kaltas, kad pareiti į savo namus būdavo kankinančiai sunku. Reikėdavo pakilti siaura stačia gatvele, paskui pereiti didžiulį apvalų garažais apjuostą kiemą, ir visos langų akys žiūrėdavo į tave, tokį mažą ir menką, kiemo šachtoje. Garažų statinį pratęsė mūro siena, prilaikanti šlaitą, kurio viršuje vėl buvo statomi raudonų plytų namai. Vienu žodžiu, tų mūrų buvo per daug. Kieme augo tik vienas medelis, ir tą patį vaikai tuoj nulaužė. Mes gyvenome keturių kambarių bute, virš mūsų tokį patį butą turėjo ministro pavaduotojas. Tik mūsų buvo dvylika asmenų, o jų – trys. Mano keturi sūnūs su žmonomis, dar du vaikai, duktė, tiek ir susidaro – dvylika. Gyveno mūsų name ir daugiau didelių viršininkų, žurnalistų, daktarė, prekybininkų.

Kai aš rytais šluodavau kiemą, būdavo gražu pažiūrėti, kaip jie visi sėsdavo į mašinas, viena už kitą gražesnes. Tik viena šeima, iš septinto buto, neturėjo mašinos. Žmona vaikščiojo kailiniuota, tie kailiniai buvo dviejų mašinų kainos, taigi jie mašinos nepirko, nes nesugyveno. Vyras tursendavo į troleibusą, o ji pėsčia dažnai vilkdavo pirkinius. Kartą, kai aš buvau pikta tą rytą, nes iš naktinės pamainos kepykloje grįžo mano duktė apvogta (išėmusi iš krosnies skardą su pyragėliais, padėjo ant palangės prie atviro lango, kad greičiau pravėstų – tai buvo penktą valandą ryto – atsisuko už penkių minučių – pyragėliai dingę su visomis skardomis). Taigi tokie senamiesčio vagys, teko mokėti iš savo kišenės, o tai juk mano kišenė! Toji poniutė mane užkalbino:

– Ar kas atsitiko? Jūs taip švaistotės šluota, tarsi ketintumėt iššluoti viso pasaulio šiukšles... Ir mane tarp jų... – pajuokavo.

Aš jai pasakojau, kas nutiko. Ji pritarė – taip, taip, bjaurūs tie senamiesčio vagys.

Atvirumas už atvirumą.

– O mano vyras vėl nenakvojo namie, – tarė ji tyru giedru balsu, kaip muzika. – Turbūt matote viską, kas čia darosi... Ir nėra su kuo pasitarti, kam širdį atverti... Vaikas mažas.

– Taip, kai sunku, visada esi vienas. Štai aš. Buvo mano gyvenime toks momentas, kai nebežinojau, kaip toliau gyventi. Nutariau užėiti pas vieną seną įžymią rašytoją pasikalbėti, kas man daryti, kaip toliau gyventi. Kad būtų drąsiau, pasiėmiau draugę, savo „naparnikę“. Susižinojau adresą, nuėjom. Tačiau toliau prieškambario mūsų neįsileido. Tarnaitė ten buvo ar sekretorė. Sužinojusi, koku reikalu, dingo pakajuose<sup>1</sup>, po kiek laiko išnešė tokį rašytojos atsakymą: „Arba myli, arba nemyli. Kitaip nebūna.“ Tarsi aš pati nežinočiau. Tai žino kiekviena moteris.

– Taip, taip, – pritarė mano pašnekovė. – Turbūt reikės skirtis... O gaila. Vaikui mokykla... Ir butas... Nors kelias į namus, pasakyčiau, labai slegia. Jautiesi paniekintas ir silpnas, kai kyli į šią tvirtovę, kurios vis tiek nepaimsi...

Kaip teisingai ji pastebėjo! (Ji vis labiau man ėmė patikti.)

Ta šeima išsiskyrė. Išsikeitė butus su aukšto rango karininku. Kareiviai jiems padėjo kraustyti. Tai dabar rytais į kiemą įvažiuodavo ir juoda „Volga“ su antena pasiimti to karininko.

Taigi jie išsiskyrė. Ne jie pirmi, ne jie paskutiniai.

Tačiau pavasarį nutiko toks dalykas, kuris sukrėtė mane ir ilgai nedavė ramybės. O juk nieko tokio ypatinga neatsitiko, tik tas vaikas iš septinto buto atėjo prie savo buvusių namų. Eina sau vaikas per kiemą, pradžioje aš neatkreipiau dėmesio. Kaip jis čia atsirado? Jis iš motinos, matyt, turėjo tą būdą lengvai pradėti pokalbį.

– Labas rytas, – pasakė giedru tyru balsu. Kaip muzika. – Tai kaip jums einasi? Kas girdėti?

Nežinojau, ką jam atsakyti.

Bet jis ir nesiklausė, ir nelaukė atsakymo. Jis stovėjo priešais ir pro mano pečius žiūrėjo į savo buto langus trečiame aukšte. Tas žvilgsnis skrido kaip paukštis sukruvintais sparnais. Aš viską supratau, bet nenorėjau, kad jis tai pajustų. Jis dar kartą pasižiūrėjo į langus. Galbūt jam ten pasivaideno tėvo veidas? Paskui jis taip pat staiga netikėtai nuėjo pajutęs, koks svetimas čia yra ir vienas visame pasaulyje.

Bitė Vilimaitė. Papartynų saulė. – V., *Tyto alba*, 2002

<sup>1</sup> Pakajuose – kambariuose.

**RIBOTO NAUDOJIMO**

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)

(iki teisėtai atskleidžiant vokus, kuriuose yra valstybinio brandos egzamino užduoties ar jos dalies turinys)